

Munkáinak kelete iránt minél kevesebb reményt nyujthatok, miután megyéim' könyvkiadása évenként alig rüg pár száz forintra. Annál is inkább, hogy kegyednek a kiadását én magam is megfizethetlen túldrágának tartom.

Szívesen várom kegyed választát s abban különösen pár sornyi felvilágosítást az iránt, ha nincs-e kegyed gyűjteményében valami jelentékeny adalék a Bocskay' és Bethlen' korához.

Én vagyok tisztelettel s nagyrabecsüléssel
kegyed' alázatos szolgája

Kazinczy Gábor.

XII.

Berzsenyi Br. Wesselényi Miklóshoz — küldé Döbrenteynek. — A PÓK. Egy Leánykának magános beszéde. Németből. — A 16. lapon (11—14. hiányzik) következnek e sorok:

Nagyfényű Hazafi s Barátom!

Parancsolatod szerint küldök a mit küldhetek. Iktasd Muzeumtokba, ha arra érdemtelenekek nem találod, ezen csekélysegeket, 's kérlek, hogy valamint ezeket úgy a Döbrenteihez küldött Epistolámat is megvizsgáld 's ha mit találsz benne, melly izléseiddel ellenkezik add tudtomra, hogy érzéseiddel az enyimeket öszve nézhessem. Én azon kevés szavakban mellyeket Tőled hallottam, nem keveset találtam 's izléseid tisztaságát tapasztaltam. Tisztelj meg tehát a barátságának legszebb actusával: közöld velem gondolatodat és érzéseidet. Élj szerencsésen!

Mikla, Január 15-ik 1815.

Berzsenyi Dániel.

Vetted-e előbbi leveletem?

FÁBIÁN GÁBOR LEVELEZÉSE.

II. Közlemény.

E második közleményben az 1838-ik évtől egészen az 1874-ik évig terjedő időszakból való azon leveleket szándékozom közleni, melyek közül csak egy-kettő maradt meg egy-egy írótól. Csató levelének nincsen kelte, de a benne felemlített csomók Fábiánnak egy, a borítékra vetett, jegyzete után következtetve Fábián Ossián-fordítására vonatkoznak s miután e munka 1833-ban jelent meg, több mint valószínű, hogy e levél is a harminczas évekből való s mindenesetre azon idő után kelt, melyben Csató Világosan Bohuséknál nevelősködött. A sorrendben azért e levelet teszem elsőnek.

1. Csató Pál levele.

Édes barátom,

Bohusné' szivessége 's igazsága elég ír nekem mind azon keserűségekért, mellyeket nevelői viszonyaimhoz képest ez utóbbi két hónapban házában és házától tapasztaltam. Ha a' rossz idő 's hurutom engedné, mint sietnek most kézesókolására ennek az asszonynak, kit szívesebben senkisésem szerethet mint én, 's kinek képe senkinek sincs olly tisztán lelkébe nyomva, mint az enyémbé. — Férje közt és köztem sohasem volt bizodalom 's úgy hiszem, nem is fogott volna soha lenni. E' szerint az elválás köztünk természetes, elkerülhetetlen volt; de azt, megvallom, nem hittem volna, hogy miután engemet semmiben sem okolhat 's nem okol: olly nem-nemesleg 's formátlanul szakasztá el a' részemről különben sem szorító lánczokat. Szeretném; ha a' dolgot, melly kétségkivül neki is nekem is kedvetlen, minden ember olly hamar 's olly egészen elfelejtené mint én.

Ha hatalmában áll Kegyednek, szeretném, ha a' pénz' dolgát, mellyet Bohus, mint csodálkodással látom, rendetlenül hagyott, nyomban 's tökéletesen elvégezné. Ezzel az emberrel úgy szólottam, hogy ő a Kegyed' csomóját kapva, nyomban lóra ül, 's nekem a' pénzt egy bizonyos, Kegyed által végkép kialakuvandó díjért, legfeljebb hétfő' reggelig ide elhozza, mert én kedden, 28-ikán, innen Pestnek okvetetlenül indulok, 's bizonyos, hogy ott Bohust pénzéért meg nem szólítom. Zöldynek, kit olly tökéletesen leír Kegyed, 6 aranyával minus 9 váltó forint, — mint nála levő irásom mutatja — tartozom; ezt, kérem, fizesse ki neki, irásom, visszavételével, Kegyed; 's így ezen 60 váltó forintot lehúzza, minthogy tudtomra senki másnak nem tartozom a' 250 vforintból fog jőni 190 váltó forint. Jó lesz, ha Ferdinánd volt inasomnak ajándékoz Kegyed nevemben 5 v. forintot. Egyéb költséget én nem tudok, ha találkozik, igazista el Kegyed szabadon. Minthogy sem a' póstára, sem a' lisztesekre nem várhatok, ha ez az ember nem jőne, fogadjon Kegyed más biztos embert bármi drágán, hogy őt vasárnap estve itt láthassam. Engedje meg Kegyed, hogy az által küldhessem el kabátját, miután magamnak egy felső kaputot vásárlottam.

Vargha úrnak mingyárt ma és magam vittem által a' csomót; a' debreczeni mingyárt holnap reggel elmegyen; a' kolozsvári legközelebb. Vargha úr sok szépet mondhat Kegyednek, 's azt, hogy ha erre utazik, szálljon hozzá, felesége legalább bizonyosan otthon lesz. Bajza egy nekem írt újabb levelében is tisztelteti Kegyedet.

Zsigát csókolván 's minden jóakaróimat tisztelvén, maradok Kegyednek
Várad-Velenceze, octob. 21 d.

igaz barátja

Csató.

Könyveim, ha most könnyű szerrel el nem jöhetnek, későbbre is maradhatnak. — Zöldynek minden további levél helyett ezen utolsó soraimat rekesztem ide. Cs.

Kívül: Tekintetes Tudós Fábán Gábor hites Ügyvéd 's Táblabíró
Urnak, a' Magyar Tudós Társaság' Tagjának Galsa.

2. *Vörösmarty Mihály levele.*

Pest, 1 Juli 1838.

Kedves barátom,

Igen jól esett leveledből megértenem, hogy te pártomra állasz legyőzésére azon ellenségnek, — melly a' tudósoknál régi időtől fogva köznyavalya — a' pénztelenségnek. Harpyának nevezzem-e vagy furiának nem tudom; de alig hiszem, hogy az anyagyilkos Orestest kegyetlenbék üldözték, mint ez. Elég az hozzá, hogy most már nem kell lemondanom a' borivásról, a' mi különben is mértékletes életem mellett igen nagy csapás volna. Elvárom tehát a 100 pengőt 's ügyekezni fogok, hogy ne legyen okod késeleimemen aggódni a' visszafizeteskor.

Mi a' nálad lakást illeti, megvallom, azt leírásod igen kívánatossá tette 's ha egy-két hétre megszökhetem nálad fogok tanyázni 's az egész világgal nem gondolni.

Olvastad-e annak az országáruló, egész a' czudarságig elkeseredett Csatonak fecsegéseit? Nemde furcsa bogárrá lett? Mind e' mellett örömet visszaváltanám, ha gazdag ember volnék: neki a literatura itt jobb hasznát vehetné, mint hogy szemléket kotyvaszszon bérért.

Értekezésed a' centralisatióról igen inyem szerint van. Ohajtanám, hogy kijöhessen. Ez a legpracticusabb dolog, mit az emberek kormányzása módjáról mondani lehet. Fordítás-e vagy eredeti?

Tiszteletemet jelentsd hitvesednek. Isten veled! barátod

Vörösmarty Mihály.

Török Gábornál jól mulattam Sápon. Csontos épen itt van.

Kívül: Tekintetes Fábrián Gábor táblabíró és hites ügyvéd úrnak, a' m. Académia' rendes tagjának Arad.

3. *Helmecezy Mihály levele.*

Édes Barátom,

Köszönöm a' lisztet, — de mivel ennek mázsája közel 19 forintba kerül zsák és szállítási költséggel, Pesten pedig még a' legszebb aradi lisztet is túlhaladó úgynevezett Kaiser-auszugsmehl Wiesertül 16 vforinton megkapható — ennél fogva ez úttal több lisztet ne méltóztassék küldeni. A két mázsáért eső árt az 1838 és 39-ki jelenkori előfizetésbe tudhatjuk, ha kedves Barátom Urannak úgy tetszik. Nagybecsü baráti kegyébe zárkozva méltó tisztelettel igazszívű szolgabarádjá Helmecezy.

Pest, dec. 30. 1838.

Számos boldog újesztendőt s' nekem mindenkori barátságát!

Kívül: Tekintetes Fábrián Gábor úrnak barátságos tisztelettel Arad, Galsa.

4. *Bajza József levele.*

Kedves barátom,

Itt küldök 50 példány Ellenőrt, légy szíves eladni: de vigyázz, hogy el ne kóbozzák.

Ára 3 frt 40 kr pengő. Egy példányt fogadj el szívességgem' jeléül. A' 49-nek árát pedig, ha elkelt, kérek küld fel azonnal, mert nagy szükségünk van a pénzre. Roppant költségbe került a' külföldöni nyomtatás.

Isten veled. Többet nem írhatok. Minden perczemet a' nemzeti színház' ügyei foglalják el. Tiszteelő barátod

Pest, január 19. 1848.

Bajza.

Kívül: Tekintetes Fábíán Gábor úrnak Arad.

5. Fényes Elek levele.

Pest, ápr. 5. 1851.

Tekintetes úr!

Mint a magyar literatura egyik leglelkesebb gyámolához van egy bizodalmas kérésem, melly ebből áll: 10 példányt küldök Magyarország geographiai szótárából. Ebből egyet méltóztassék tiszteletem jeléül megtartani; egyet Deső Ádám úrnak mint előfizetőmnek adni; háromat Prepeliczay Sámuel úr, b. Prónay Albert meghatalmazottja Szépaluból, vitetend el; végre 5 példány még eladandó lenne, ha vevő akadna rá, de akár-mennyi kelend el, a pénzt kérem Török Pál pesti reform. lelkészhez utasíttatni; lehúván előbb az éte teendő fuvar v. akárminő költségeket. Kérelmemet megújítván, tisztelettel maradok alázatos szolgája Fényes Elek.

NB. A Tekintetes úrnak a Csanád vgye számára küldött csomagot is sziveskedjék valamikép Makóra juttatni.

6. Fényes Elek második levele.

Pest, ápril 9-én 1851.

Tisztelt Ügyvéd úr!

A' T. cz. előfizetők részére ím küldöm a' példányokat, azok közt önnek egy tiszteleti példányt, a többi azonban, bizományi példányok. Legyen szíves azomba a csanádmegyei főnöknek küldött csomót Makóra rendeltetési helyére elküldeni mint szinte Prepeliczay 3 s Deső Ádám 1 példányait kezökhöz juttatni.

Ki is tiszteletem 's kérésem megújítása mellett vagyok T. cz. Ügyvéd úrnak szolgája

Fényes Elek.

7. Erdélyi János levele.

Tisztelt barátom,

Szentiványi közös barátunk által küldött könyveidet, soraidat véve nagyon örültem e találkozásnak, aztán műveidnek, melyek előttem mindenha becsesek s kedvesek valának, lesznek.

A Füzeteket [mint Fábíánnak e levél hátára írt jegyzetéből kitünik a Sárospataki Füzetekről van itt szó, K.] lehetlen kiegészíteni. Az első évi folyam talán még könnyebben volna megszerezhető Aradon, hová Cserepes és mások is hordatták, mint Patakon, hol én már visszaváltottam, a mi volt s tovább adtam.

Az első évi folyamból küldöm az első félév utóját, melyben Csomborról van szó.

A második féléves I—V füzetet.

A második évi 1. 3. 4—5. füzetet kívánságod szerint.

A harmadik folyamból kért VI—X. füzet nem existál; ez a folyam csak I—V füzetből állott, mert a folyóiratot visszavittük a rendes politikai esztendőre új évtől új évig.

Az ötödik folyamból kért III. IV. VIII. füzeteket is küldöm.

Most engedelmet kell kérnem, hogy e dolgokat Szentiványival mindjárt nem küldöttem. Épen vasárnap délelőtt jelent meg nálam, a mikor már én indulóban voltam Szemere Miklóshoz, ki tőlünk nem messze szőlejében volt, ott dolgozott (polemiát Brassai ellen) és dolgoztatott (szólót a szomorúság ellen.)

Küldök még a magam egyik, filozofiai féle, dolgozatából, egy példányt, a Hazai bölcsészet jelene. Fogadd szívesen, mint én a tiedet, melyek közül nekem maradt az Ossian, a többi pedig ment a többi kiegészítőknél.

Szíves tisztelettel, hazafi hűséggel szeretve tisztelő barátod

Sárospatak, június 9. 1862.

Erdélyi János.

8. Szalay László levele.

Tisztelt barátom,

Betegkedem már régóta 's ennél fogva nagybecsű levelére kénytelen vagyok minél rövidebben válaszolni.

Jól esik tudnom 's érdemem felett megtisztelve érzem magamat általa, hogy barátságának emlékére nevemet egyik könyve élébe szándékozik írni. Cicero fordítása minienha nagybecsű műve leszen irodalmunknak.

A lucanusi pályaművek a ferfiák alatt is, tehát september végeig maradhatnak kezei között. [E pályaműveket, Lucanus Pharsaliájának fordítását, melyre kilencz pályázó volt, 1864. évi május 3-án küldötte Szalay Fábiánnak, mint az egyik bírálónak. Az erre vonatkozó levél kizárólag hivatalos ügyről szólván közlését feleslegesnek tartom K.]

Az Akadémia már régebben »Horácz leveleit Márki József fordításában« is rendelé Kegyeddal közöltetni, véleményadás végett. A másik bíráló, Szvorényi, már beküldte véleményét. A munkát ide mellékelem s kívánatos lévén, hogy a szerzővel a bírálatok mindjárt a ferfiák után közöltethessenek, talán számot tarthatunk, hogy Kegyed véleménye beérkezik akkorára.

Őszinte szives tisztelettel

Szalay.

Pest, 16/VI. 64.

9. Greguss Ágost első levele.

Tekintetes úr!

Igen tisztelt tagtárs!

A Kisfaludy-társaság tegnap (decz. 31-dikén) tartott havi ülésében nyújtattak be a ballada-elméleti meg az elégiai föladra érkezett pályamunkák s nevezettek ki megvizsgálásukra bírálók. A ballada elméletét

tárgyazó pályaművek száma 7, bírálóiknak választottak pedig: Kegyed, Bérczy Károly és Salamon Ferencz. Ehhez képest van szerencsém ezennel ide csatolva átküldeni az V. számú pályaművet, azon kéressel, méltóztassék azt lehetőleg gyorsan visszaküldeni, hogy aztán a többi hatot is átküldhessem, a melyeknek egyébiránt — legyen szabad némi nyugtatásul megjegyezniem — terjedelme mindössze sem annyi tán, mint az egyé, mely most megy Kegyedhez. A sietés azért szükséges, mert a bírálók véleményei már a jan. 25-dikén tartandó rendes havi ülésben, mely a közgyűlés sorát is végleg megállapítja, fölolvassandók. — Megragadom az alkalmat, hogy Kegyednek boldog új évet kívánjak s magamat szíves jó indulatába ajánljam, ki is maradtam a Tekintetes Úrnak tisztelő tagtársa.

Pesten, jan. 1-jén 1865.

Greguss Ágost titkár.

10. Greguss Ágost második levele.

Tekintetes úr!

Igen tisztelt tagtárs!

Az V. sz. pályamű tegnap kezemhez visszaérkezett, mellékletében a kimerítő vélemény. Ha itteni bírálóink oly pontosak és serények volnának, mint Kegyed, most már valamennyi hátralevő pályairatot küldhetném; de csak ötöt indíthatok útnak, az I., II., III., VI. és VII-dik számúakat. A még itt levő hármatot (mert az eredetileg 7 pályamunka utólag érkezett kettővel 9-re szaporodott) remélem egy pár nap alatt küldhetni.

További szíves jó indulatába ajánlva magamat, megkülönböztetett tisztelettel maradok a Tekintetes úrnak alázatos szolgája

Pesten, jan. 12-dikén 1865.

Greguss Ágost.

11. Greguss Ágost harmadik levele.

Tekintetes úr!

Igen tisztelt tagtárs!

Ime küldöm a pályairatok hátralevő három darabját: a IV., VIII. és IX-dik számúakat. Igen óhajtandó volna, ha Kegyed mindjárt e küldemény vétele után a már megolvasott darabokat visszaküldhetné, mert az itteni bírálók még azokat sem olvasták mind, melyeket tegnapelőtt indítottam útnak Kegyedhez. S az egyik bíráló még azokat sem olvasta, melyeket most küldök; azért — bizván különben is ösmeretes, de az V. sz. pályamű alkalmából újlag tanúsított buzgalmában — szabad kockáztatnom a kérést, szíveskedjék végső küldeményét, összes bírálataival együtt, úgy intézni, hogy az legfeljebb holnap, vasárnaphoz egy hétre, kezemben legyen (mert utána a következő szerdán lesz már a havi ülés).

Meg levén győződve, hogy Kegyed ezen, hivatalos helyzetem által parancsolt sürgetéseimet nem fogja félremagyarázni s szíves jó indulatát irántam továbbra is megtartja, maradok a Tekintetes Úrnak alázatos szolgája

Pesten, jan. 14-dikén 1865.

Greguss Ágost.

12. *Greguss Ágost negyedik levele.*

Tekintetes úr!

Igen tisztelt tagtárs!

Fogadja nagylelkűen gyors és pontos eljárásáért a Kisfaludy-társaság köszönetét. Az utolsó szállítmány, melyet legfeljebb ma vagy épen csak holnap reméltem kaphatni, a kimerítő bírálatokkal együtt tegnap érkezett kezemhez s oly időben, hogy még az nap továbbozhattam. Az itteni bírálók, tudtommal, eddig semmit sem jegyeztek, egyik a másikra ohajtván tolni a jelentés megírását, s lehet, hogy a szerdai ülésben végre is szóval adják elő véleményöket. Nem jöhet-e el arra Kegyed is? Másnap úgyis az Akadémia kis nagy-gyűlése következik.

Szíves kegyébe ajánlva magamat, megkülönböztetett tisztelettel maradok a Tekintetes úrnak alázatos szolgálja

Pesten, jan. 22-dikén 1865.

Greguss Ágost.

13. *Greguss Ágost ötödik levele.*

Mélyen tisztelt tagtárs!

Most már leplezetlenül nyilváníthatom, mily édes örömet okozott nekem ballada-elméleti tanulmányomról annyi szeretettel, oly részletekbe s mélybe ható figyelemmel írt bírálata, melyet titkár létemre első is olvashattam. Akkor csak a titkár hivatalos köszönetét fejezhettem ki Kegyednek, fogadja most a szerzőét! A mű épen most jelent meg, s van szerencsém egy példányával szolgálni. De az egy tiszteletpéldányhoz négy eladót is csatolok, s e tolakodásomat nem menthetem egyébbel, mint azon körülménnyel, hogy Emich csak úgy vállalkozott a mű megvételére, ha bizonyos számú példányok eladásáról biztosítjuk.

Ne vegye hát rosz néven, ha nehánynak eladásával a Kisfaludy-Társaság oly buzgó tagját és jóakaróját is terhelem, mint Kegyed. Ha a rosz idő miatt nem akad vevő, mi sem vehetjük rosz néven, ha ép egészségben visszakapjuk a példányokat.

Szíves jóindulatába ajánlva magamat maradok őszinte nagyrabecsüléssel tisztelő tagtárs.

Pesten máj. 4-dikén 1865.

Greguss Ágost.

14. *Haymald Lajos levele.*

Tekintetes Tudós úr!

Az Argonauticonnal magyar díszköntösben nem először találkoztam akkor, midőn azt Tekintetes Uraságod szíves meghagyásával Somogyi Úr nálam bevezette. Mert alig úszott ki az Tekintetes Uraságod magyar arzenáljából új szép mezében a nyilvánosság nagy tengerére, tüstént igyekeztem közeledni hozzá, s vettem, élveztem haladéktalanul.

De mind a mellett nagy becsben tartom a kegyességéből nyert példányt, mert ha a tartalomban a tudós Fábíán Gábor szelleme gyönyörködtet, a példányban a kedves Fábíán Gábor szíve becses ajándékával

orvendeztet meg, ez is, az is midőn hálára lekötelez, csak öregbítvén azon megkülönböztetett tisztelet mértékét, melylyel mindenkor lenni szerencsém vagyon

Tekintetes Tudós Uraságodnak

Kalocsán, 1873. évi június hó 26-dikán.

alázatos szolgálója

Dr. Haynald Lajos.

15. Szepesi Imre levele.

Nagyságos volt Országos Képviselő Úr,

mélyen tisztelt Nagy Tudós!

Nagyságod a római classicitásnak honunkban nemcsak megtestestült nagy szelleme, hanem azon örökbecsű irodalom legdicsőbb termékeinek honi nyelvünkbe páratlan ügyességű és szorgalmú átültetője, oly díszes babérokot fűze már tisztos öszfűrteire; hogy egyesek elismerésére s érdemei méltatására épen nem szorúl; hanem nemes öntudata boldogító érzetében leli mind büszke működésének nagy jutalmát, mind honfiai művelésére irányzott szép műveiből kisugárzó magas érdemeinek teljes dicsőségét. Azért, a nélkül, hogy igénytelen soraimmal nagy tettei magasztására mernék vállalkozni, csak személyem iránt több ízben tanúsított jóvoltáért, illetőleg a szó legszorosabb érteményében nagyon megtisztelő küldeményeiért hátkodom örök hálámnak kifejezést azon őszinte nyilatkozattal adni; hogy becsesebbek lesznek azok előttem mindig bármely gondolható kincsnél, és hogy adott alkalommal azok lesznek haladott korom legszerencsésitőbb percezei, melyekben azok üdítő olvasása mellett ama szép szellem jelenlétében fogom magamat érezni, mely e nagy műveknek magyar létet, honfíui életet, új szellemet, új díszet kölcsönözni képes és szerencsés vala. Annyi ily Tudóst kívánnék én szegény hazámnak; a mennyi Zapyrost óhajtja egykor Dariusz Babyloniának; és mindegyikének legalább is annyi évet, a mennyi mag találtaték gránátalmájában. Fogadja Nagyságod e nyilatkozatomat szokott szívességgel, ki mély köszönetem és hálám ismételt nyilvánítása mellett maradok a Nagyságos volt Országos Képviselő s Tudós Úrnak őszinte tisztelője

Szepesi Imre.

Budapesten, 1873-dik évi június hó 26-dikán.

16. Pauler Tivadar levele.

Igen tisztelt Kartárs!

Az Argonauticon és Lucretius magyar fordításának példányait, mellyekkel megtisztelni szíveskedett, közönettel vettem.

A sikerült jeles műnek, irodalmunk egyik díszének becsét növeli előttem érdemdús fordítójának személyem iránt ez alkalommal is tanúsított figyelme, növeli azon tisztelet, melylyel én személye iránt évek hosszú sora óta viseltetem.

Fogadja azért ismételve legőszintébb köszönetemet és kiváló tiszteletem kijelentését, melylyel maradok őszinte tisztelője

Budapest, október 17. 1873.

Pauler Tivadar.